

Den norske Forfatterforening

Det kongelige nærings- og fiskeridepartement
Postboks 8090 Dep 0032 Oslo
postmottak@nfd.dep.no

Deres ref.: 18/6814

12.02.19

Høring - forslag til endringer i forskrift om unntak fra konkurranseloven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker

Vi viser til departementets brev av 22.11.18 og takker for muligheten til å kommentere forslaget.

I høringsnotatet fremheves det at unntaket er «ett av de sentrale virkemidlene for å oppnå hovedmålene for litteraturpolitikken: Bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur, samt god tilgjengelighet for alle. Målet er å bidra til å øke både forfatter/oversetter, forlag og bokhandels evne og insentiv til å utgi og formidle et bredt spekter av litteratur.»

Unntaket fra konkurranselovens § 10 som tillater faste bokpriser, og standardkontrakter mellom forfattere og utgivere er, sammen med statens kunstnerstipend, bibliotekvederlaget og momsfriskatt for litteratur, avgjørende for norsk litteraturpolitikk, og for at det skal finnes et bredt spekter av litteratur og litteratur av høy kvalitet. Kulturelle og demokratiske hensyn tilsier at vi ikke alle bør lese nøyaktig det samme. Fastprisordningen, og de andre virkemidlene i bokavtalen, sikrer at det skrives, utgis og distribueres et bredt utvalg bøker. Målet må være at leserne skal ha stor valgfrihet, og det bidrar de nevnte litteraturtiltakene samlet til.

Forfatterforeningen vil også understreke fastprisens betydning for forfatterøkonomien, for fastprisen gir forfatterne et forutsigbart royaltygrunnlag i en ellers ganske så uforutsigbar forfatterøkonomi.

§ 2 definisjoner

Departementet foreslår å innføre to nye definisjoner i forskriftens § 2, det er «førsteutgivelser» og «nye formater». Slik er førsteutgivelser definert:

f) førsteutgivelser, første gang en tittel utgis av en norsk leverandør

Betegnelsen *leverandør* defineres i § 2 b som et foretak som utgir bøker. Vi mener at en mer relevant definisjon ville være utgiver, et ord som også er innarbeidet i bokbransjen. I tillegg mener vi at definisjonen av *førsteutgivelser* er upresis, og at det må presiseres at det her er snakk om et litterært åndsverk. Vi foreslår at ordlyden endres til

f) førsteutgivelser, første gang et litterært åndsverk utgis

Nye formater defineres slik:

g) nye formater, formater en tittel lanseres på etter første utgivelse

Her mener vi at det kan bli uklart hva som er et format. Det bør avklares at format er noe annet enn en ny «versjon», hvilket kan forstås som en referanse til at innholdet er noe endret.

§ 3 unntak for samarbeid om fastpris.

Vi er positive til departementets forslag om en ordning der fastprisen løper fra den enkelte boks utgivelsesdato. I dag får en bok som utgis i januar 15-16 måneders fastpris, mens en bok som utgis i oktober får 6-7 måneder fastpris. Å gi bøker en like lang fastprisperiode vil utjevne dagens ulikheter og være en likebehandling av bøkene og forfatterne.

Forfatterforeningen mener likevel at fastprisperioden bør utvides til 18 eller 24 måneder. For å oppnå gevinst og ønsket effekt av fastpris på bøker/bindende videresalgspriser, må fastprisen virke over en viss tidsperiode. Av alle fastprisland i Europa, har Norge allerede i dag den svakeste reguleringen.

Vi mener også at det er positivt at endringen fører til at en unngår et stort felles salg der fastprisperiodene opphører samtidig for alle titler og alle formater (1.mai slik det er nå). Fastpris som løper fra den enkelte boks utgivelsesdato vil gi hver bok et tolv måneders langt kretsløp og salg vil i større grad foregå gjennom året, og kan brukes som et virkemiddel til på nytt å fremme en tittel som på slutten av fastprisperioden har hatt et lavt salg, eller ikke-salg. Fastprisen stimulerer bokhandlere til å konkurrere på andre ting enn pris, slik som kunnskap, service, utvalg, og formidling. Noe som igjen kan bidra til at leserne oppdager andre bøker enn det de ville ha gjort om bokhandlerne bare var opptatt av å fremme stabler med bøker til rabatterte priser.

I Høringsnotatet foreslås to alternative modeller. Forfatterforeningen anbefaler modell 1, men mener det er svært uheldig å skulle gi nye formater en kortere fastprisperiode enn førsteutgivelsen. Å gi e-boka, pocketboka og lydboka en langt kortere fastprisperiode enn innbundet utgave, som stort sett er det formatet som blir først utgitt, vil uthule og ta bort den ønskede effekten av fastprisen. Forfatterforeningen mener at formatene bør likestilles, at det må være lik fastprisperiode på hvert nye format, og at fastprisperioden for nye formater må ha samme varighet som førsteutgivelsens.

I høringsnotatets side 5 under beskrivelsen av Modell 1 heter det «*Dersom en tittel gis ut i flere formater samtidig med førsteutgivelse, for eksempel dersom e-boken gis ut samme dag som innbundet utgave, gjelder maksimal fastprisperiode på 12 måneder for begge formater. For utgivelser etter førsteutgivelse, men i andre formater foreslås det at fastprisperioden gis kortere varighet.*»

En kortere fastprisperiode for e-bøker og lydbøker enn for førsteutgaven, vil kunne få store konsekvenser for forfatternes royaltyinntekter. Vi vil gi et talleksempel: For 1000 eksemplar av ei papirbok som koster 369 kroner tjener forfatteren rundt 63 000 om alle eksemplarene blir solgt. Svært få forfattere er i nærheten av et salg på tusen av ei lydbok, men hvis så

skulle være så tjener forfatteren for tusen av ei nedlastbar lydfil/lydbok rundt 38 000 kroner, det vil si rundt 40 % mindre enn på ei papirbok. Hva gjelder strømming, er det kun de svært populære forfatterne som får 1000 lyttinger av ei bok, men hvis forfatteren er så heldig å oppnå det, gir 1000 lyttinger i strømmetjenesten rundt 10-11000 kroner til forfatteren. Med andre ord er det svært viktig for forfatternes inntekter at e-lydboka har en like lang fastprisperiode som de andre formatene. Økt interesse for lydbøker er bra for litteraturen og tilgjengeliggjøring av den, og dermed også for forfatterne. Hvis en økende andel av omsetningen av helt nye bøker skjer gjennom tjenester der leserne har relativt lav betalingsvilje, gir det fort en reell inntektsnedgang for forfatterne. Hvilket er svært problematisk.

For å oppsummere bør en fastprisordning ha som utgangspunkt at den skal gjelde like lenge, for likt innhold - i alle kanaler. Å likestille formatene og gi hvert format like lang fastprisperiode, ivaretar forfatternes muligheter for forutsigbare inntekter på et visst nivå, også i lydbokmarkedet.

Det er helt avgjørende at det legges opp til en fastprisordning som ikke svekkes ved en kanal- og formatglidning. At hvert format har sin egen, like lange, fastprisperiode, gir et enkelt system, som er ryddig og som sørger for at det ene formatet ikke utkonkurrerer det andre. Forfatterforeningen støtter modell 1 med en 12 måneders formatnøytral fastprisperiode. Forfatterforeningen er skeptisk til modell 2. Ingen andre fastprisland i Europa har én fastprisperiode per tittel. Det er vanskelig å se for seg hvordan verksmodellen vil virke. Men med en fastprisperiode på 12 måneder for hele verket blir verkets samlede fastprisperiode og samlede inntjeningsmuligheter betydelig svekket. I dag kommer de fleste pocketbøkene i januar/februar, det gir disse bøkene en fastpris på rundt 15mnd. I en verksmodell vil disse få betraktelig kortere fastprisperiode ved at disse vil kunne gå i fripris etter et drøyt halvår, med tanke på at de fleste (2/3) av de skjønnlitterære utgivelsene kommer på høsten. Markedet viser også at digitale økonomier har en naturlig tendens til konsentrasjon. Om digitale formater går raskt over i fripris, vil friprisen bidra til å forsterke konsentrasjonen. Noe som naturlig nok vil svekke formålet med fastprisordningene og resultere i at det da ikke blir synliggjort et stort utvalg titler, men et mindre utvalg. Skulle Modell 2 være et aktuelt alternativ, måtte fastprisperioden, for å kunne være et reelt litteraturpolitisk virkemiddel, være betraktelig lenger enn det som er foreslått, og for eksempel ha en varighet på to år. Forfatterforeningen anbefaler modell 1, at hvert format utløser ny og like lang fastprisperiode. Vi ønsker å fremme følgende endring i forskriftsteksten:

Det kan settes fastpris på alle bøker i alle format første gang de lanseres. For førsteutgivelser løper fastprisperioden fra utgivelsesdato og inntil 24 (12) måneder frem i tid uavhengig av format. ~~For nye formater løper fastprisperioden fra utgivelsesdato og inntil x måneder frem i tid.~~

Forfatterforeningen støtter at forskriften forlenges for fire nye år, ikke kun to år som tidligere. Opprettholdelse av et stort antall fullassorterte bokhandler og videreutvikling av bransjen krever reguleringer som må diskuteres annethvert år, slik det har vært til nå. Vi foreslår at forskriften forlenges til 31.desember 2023, all den tid iverksettelse av forskriften ennå ikke har trådt i kraft. Forfatterforeningen mener dog at en varig innretning for fastpris, en type litteraturlov, ville være mest hensiktsmessig også for å unngå å måtte behandle unntaksbestemmelsen med få års mellomrom. Å innføre en fast bestemmelse ville gi bransjen, og ikke minst forfatterne, stabile forutsigbare rammer.